

A SEMANTIC ARTIFICE OF POWER IN COMMUNIST CONSTITUTIONS

Senior Researcher, Valentin POPA
“Constantin Brâncuși” University of Târgu-Jiu

ABSTRACT. This article presents the communist constitutions of 1948, 1952 and 1965. The constitutions of 1948 and 1952 were drafted after the stalinist soviet model. The constitution of 1965 kept the inflexibility of principles and had no character reformer. The three constitutions have generated a deep rift with the traditions and aspirations of modern constitutions romanian nation. these constitutions have created the sacredness of the communist party ideology. Under a dictatorial single-party regime, the party is not a party. For the communist party electoral competition is optional. The communist party was the party-state.

KEY WORDS: constitution, communism, party, ideology, communist regime.

Introducere

Constituțiile comuniste din 1948, 1952 și 1965 evidențiază în textul și substanța lor o interesantă evoluție semantică în privința naturii și a definiției entității „puterii”.

În debutul constituțional din 1948 al clasei muncitoare, în noua formă statală, „Republica Populară Română”, în Titlul I, art. 3 enunță: „În R.P.R. întreaga putere de stat emană de la popor și aparține poporului.”

Aparența acestei puteri difuze, „poporul”, este într-o oarecare măsură diminuată de precizarea din Art. 2, anterior; izvorul care a generat „republica populară” este „lupta dusă de popor, în frunte cu clasa muncitoare”. Așadar, protagonistul „luptei” este precizat.

Această bază difuză a puterii, în care dispare separația puterilor în stat, are un uriaș potențial pentru prefigurările instituționale dorite și proclamate în scurt timp, în noul text constituțional din 1952.

Constituția din 1948 consfințește doar status-quo-ul puterii, în timp ce constituțiile ulterioare, din 1952 și 1965 conțin, în plus, și proiecția lor asupra puterii.

În Constituția din 1952, este precizată „baza puterii populare” care consistă în „alianța clasei muncitoare, în care rolul conducător aparține clasei muncitoare”. Este un fel de tandem în care ghidonarea aparține acesteia din urmă, sau un binom „muncitor-țăran”, cu primatul celui

dintâi. Este un desen mult mai bine conturat în ce privește baza politică, foarte aproape de dictatura proletariatului, chiar dacă nu este invocată, *expressis verbis*, în textul constituțional.

Constituția din 1965 reprezintă „un salt calitativ”, desigur, în cheia ideologiei comuniste, prin Titlul I, Art. 3: „În Republica Socialistă România forța politică conducătoare a întregii societăți este Partidul Comunist Român.”

Formularea textului articolului reprezintă o adevărată distilare lingvistică. În loc de sintagma, gândită, dar nescrisă, „unica, singura forță politică”, care nu a putut fi înscrisă în text din considerente de reprezentare externă și din rațiuni de formulări constituționale cutumiare, cuvântul „forță” a primit articolul hotărât „a” de la adjectivul „singura”, care i-a conferit astfel și sensul său. Adjectivul „întregii” este substitutul lui „singura” transferat lângă „societate”, închizând astfel acesteia oricare alt demers în afara aceluia de a recunoaște în întregul ei (cu toate părțile ei) „singura/unica forță conducătoare”.

Semantică a puterii în constituțiile comuniste

Din cele trei ipostaze constituționale rezultă traiectoria vectorului de pregnanță a identității puterii politice, de la puterea „emanată” de la popor, „în frunte” cu clasa muncitoare, la „rolul conducător” al acesteia, până la „forța conducătoare a întregii societăți”, partidul, produsul final, unicul.

Din perspectiva istoriei constituționale a românilor, istoricul Gheorghe Sbârnă înscrie constituțiile din 1948 și 1952 în paradigma specifică regimului totalitar comunist, „după modelul sovietic stalinist, care a întrerupt brusc și total tradițiile constituționale de până în 1938, fiind utilizate aceste acte fundamentale, străine de realitatea românească, ca mijloace juridice de lichidare a valorilor liberalismului și democrației și de înlăturare brutală a tuturor libertăților ce contraveneau politicii ideologice a partidului comunist”.

Pretinsa reformă pe care ar reprezenta-o Constituția din 1965, în viziunea autorilor ei, este demontată de profesorul Gheorghe Sbârnă, conchizând sintetic: „Constituția din 1965, succesoarea celor două, deși nu era produsul presiunilor sovietice, înscrisă, pe de o parte, numeroase prevederi ce încercau să dea o înfățișare mai destinsă regimului, iar pe de altă parte păstra inflexibilitatea principiilor de bază, ceea ce punea sub semnul întrebării caracterul pretins reformativ al acesteia. Reflectând fidel natura totalitară a regimului comunist din România, cele trei constituții au reprezentat o ruptură profundă față de tradițiile constituțiilor moderne și de aspirațiile națiunii române, iar de aici eșecul lor.”

Timing-ul succesiunii celor trei constituții este caracteristic ascensiunii rapide, de tip scurt-circuit politic, avatarurilor puterii totalitare, de la înfiripare până la metastaza exercitării sale „plenare”. Iar, odată ce este pus în mișcare, sistemul funcționează până își epuizează toate resursele și virtualitățile.

Parcursul semantic al constituțiilor comuniste este străbătut de un vector care direcționează și în final descarcă sfera conotativă în sfera denotativă pentru a o consolida. Ceea ce, inițial, era evaziv, sugerat, subînțeles, devine, treptat, foarte precis, în ce privește conturul definitiv și legitimarea entității puterii prin textul fundamental.

Fetișul pentru înscrisurile puterii era chiar unul din izvoarele acesteia.

Din această proiecție își extrage partidul comunist sacralitatea ideologică.

Noțiunea „partid” își are obârșia în latinescul *pars, partis*, cu înțelesul de „parte”, „bucată”, „fragment” dintr-un întreg.

Etimologia mai adâncă, indoeuropeană, face trimitere la un radical cu sensul, în paradigma sacră, activ de „ceea ce a fost dat, sortit din întregul sorții”, și cu înțelesul „ceea ce este împărțit, rezultă din împărțirea unui întreg”, în paradigma laică.

Chiar din antichitatea romană, pluralul cuvântului, „partes” avea și sensul de partid politic.

Genealogia partidului comunist autoproclamat, identitar, „forța conducătoare a întregii societăți” se relevă ca o perversă formă de impostură. Ceea ce se revendică drept parte, partid, și ar trebui să funcționeze ca atare, ocoltează, în fapt, întregul, puterea totală, care înstăpânește după alte reguli.

Puterea, în forma sa naturală, indivizibilă, matricială, înglobând deopotrivă ipostaza utopiei, a fantasmei sociale, și forța de a înstăpâni, inundă, într-o resurrecție ciclică, ca o maree de întuneric, conjuncturile istoriei. Neputându-se manifesta ca atare, recurge la o interfață societală insinuându-se în mentalul colectiv prin cutumele și ritualurile practicate și confirmate în diacronia socială, ca partid, ca entitate acceptată și legitimată astfel să exercite puterea. Este condiția fundamentală a partidului unic, a partidului-stat, a partidului-simulacru.

„Sub un regim de partid unic dictatorial, partidul este altceva decât un partid; o castă privilegiată, divizată, conducătoare; o bandă de activiști care dirijează pe oricine să îndeplinească planurile conducerii superioare sau ale Conducătorului; o echipă care emite comenzi infailibile și dogme; ochi și urechi ale unui sistem de spionaj; un nucleu de penetrare și control al tuturor organizațiilor, cluburilor, uniunilor cooperativelor agricole, uzinelor, organelor guvernamentale, armatei, poliției; o curea de transmisie care conduce voința Conducătorului la națiunea lipsită de voință.”

Un asemenea simulacru de partid, partidul-stat, „se organizează și acționează volens-nolens după reguli care îl transcend”, reproducându-se permanent pe sine prin strădania de a organiza „infinita pluralitate și diferențiere a ființelor omenești ca și când întreaga umanitate ar fi un singur individ”.

Istoria nu mai există. Societatea este o anexă a partidului-stat care, odată născut, conform teleologiei marxiste, aneantizează istoria, el este, de acum, istoria. Orice altă formă de putere trebuie nimicită. În acest sens, Lenin decretează: „Este esențial ca Republica sovietică să fie apărată de dușmanul de clasă prin izolarea acestuia în lagăre.”

Ca putere absolută, partidul-stat, întrupează aceeași energie negativă peste tot: „Partidele istorice trebuie să moară, pentru ca țara să trăiască. Acesta e verdictul istoriei [...] Momentul de azi (n.n.: alegerile din 1946) e important fiindcă găsește tot ce e dușman țării laolaltă în blocul opoziției. S-au adunat pentru a muri împreună, pentru a muri mai bine.”

Puterea absolută nu doar distruge, ci și construiește. Odată ajuns în cetate prin stratagema „calului troian”, recte „partid al clasei muncitoare”, își construiește amprenta identitară din amintiri imaginate.

În spațiul mediatic public, partidul comunist (partidul-stat), ca purtător al semnificației denotative, disimulează substanța semantică a puterii absolute. Pentru partidul comunist competiția electorală este facultativă. Cu sau fără sufragiu, partidul comunist este victorios. Însăși Istoria a lucrat pentru acest țel. Națiunea însăși, cu clase sociale, cu instituții, categorii socio-profesionale, cu indivizi, cu tot, s-a dizolvat și s-a regăsit în întregul ei în lichidul amniotic al puterii absolute. Din el se hrănesc acum ierarhiile și distribuția rolurilor „instituționale” și

„reprezentative”. Dogma ideologică, propaganda, cu apetența ei de proferare, și disciplina internă sunt ingredientele din noua alchimie a terorii.

Oficiantul acesteia este, paradoxal, tocmai precipitatul agresiv rezultat din această reacție, anume Securitatea, adusă la perfecțiunea semanticii simbolice: simpla invocare a acesteia declanșează frica și supunerea, adică exact acele rațiuni pentru care a fost creată.

Partidul comunist, partidul-stat, partidul absolut, după ce se sustrage fraudulos (mimează „partea”) logosului genetic, transgresează fidelitatea sau aderența „clasei muncitoare” pe care pretindea că o reprezintă în mod absolut. Procesul anamorfic al partidului comunist ajunge la ultima ipostază: pcr devine agresorul intern.

Bibliografie

1. Arendt, Hannah *Originile totalitarismului*, Editura Humanitas, București, 1994,
2. Barbu, G. *Verdictul*, Națiunea, an I, nr. 202, miercuri 20 noiembrie 1946, apud Paul Cernat, Ion Manolescu,
3. Bertram Wolfe, *Krushchev and Stalin's Ghost*, New York, Praeger, 1957 apud George Voicu, *Pluripartidismul: o teorie a democrației*, Editura All, București, 1998,
4. Mitchievici, Angelo, Stanomir, Ioan, *Explorări în comunismul românesc*, vol. I-II, Editura Polirom, Iași, 2005, vol. II,
5. Nădejde, Ioan, *Dicționar latin-român complet pentru licee, seminarii și universități*, ed. a IV-a, Editura „Adeverul” S.A.
6. Sbârnă Gheorghe, (coord.), *Constituțiile României. Studii*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2012,
7. Valdes, Ernesto Garzon, *El Terorismo de Estado*, în Revista de Estudios Politicos, nr. 65, iulie-septembrie, Madrid, 1989, apud Marius Oprea, *Moștenitorii Securității*, Editura Humanitas, București, 2004,
8. Volkogonov mitri, *Lenin. O nouă biografie*, Editura Orizonturi, București, 1994, â
9. *Constituția Republicii Populare Române*, Monitorul Oficial nr. 87 bis din 13 aprilie 1948.
10. *Constituția Republicii Populare Române*, Monitorul Oficial nr. 1 din 27 septembrie 1952.
11. *Constituția Republicii Socialiste România 1965*, Buletinul Oficial nr. 1 din 21 august 1965.
12. *Dicționar latin-român*, Editura Științifică, București, 1962.